

134/24
1910 JUN 24

„A főváros csak úgy lesz virágzó, ha törekvésében egy akarat által vezéreltetik...“

Most száz éve kelt a székesfővárost egyesítő rendelet

1848—49 forradalmi és magát büszkén republikánusnak hirdető magyar kormánya a sok korszerű újítás között megvalósította azt, amiről addig csupán közírók műveiben olvastunk, mint célt: egyesítette a két testvérfővárost, Pestet és Budát. Most van a százéves fordulója annak, hogy *Szemere Bertalan* belügyminiszter — aki már 1838-ban, az egyesítést kimondó rendelet aláírása előtt 11 évvel cikket írt a Társalkodóban a főváros fejlesztéséről — immár rendeletileg jelentette be Buda és Pest, valamint Óbuda egyesítését. Az 1849 június 24-én kelt rendelet előírta a forradalmi időkhöz méltó gyorsasággal azt is, hogy három nap alatt ki kell küldeni a városok törvényhatóságainak külön választmányát, amely majd elkészíti a tervet az egyesítés részletes végrehajtása tekintetében.

A két, illetve három testvérváros egyesítése tehát megtörtént, 1849 június 24-én, megvalósult a magyar közírók és politikusok régi vágya. De ki volt, aki először szólt az egyesítésről? A történetírás úgy tudja, hogy *Kossuth Lajos*, aki a hozzá június 22-én felterjesztett rendelethez ezt írta: *Helyeslem!* — már hetekkel azelőtt *Budapest* néven említette a fővárost, küzdött *Budapest egyesítéséért* annakidején mint lapszerkesztő és egy levelét már *Budapestről* keltezi sok-sok nappal az egyesítést kimondó rendelet megjelenése előtt.

A városhistorikusok szerint viszont *Széchenyi* írta egybe a két városnevet immár így, hogy: *Budapest* 1829. novemberében keltezett levelében, — de az ő terve még az volt, hogy *HONDERŰ* lesz majd az egyesült új főváros neve. *Széchenyi* különben a *Világ* című könyvében hivatkozik egy külföldi barátjára is, aki magyarországi utazása után azt írta, hogy tapasztalata szerint *nem kicsiny a féltékenység Buda és Pest között, egy fővárosnak kellene lenni a két helységnek! Egy és nem megosz-*

tott, ellentmondó szívnek! — teszi hozzá *Széchenyi*, majd így folytatja: a két név egybeolvadása Buda és Pest érdekeit és érzéseit egyesítené és így erősítené. *Széchenyi* István különben erről a külföldiről a Kelet Népéber később azt írja, hogy az illető azt hitte, miként *Magellán a szorost*, úgy találta ő fel Budapestet, a két porost... És *Széchenyi* fején találja a szöveget: Meri a külföldivel és *Széchenyivel* egyidőben ez a név jelszóként sarjadt a magyar közírók tollából: 1840-ben *Szalay* indítja a *Budapesti Szemlét*, 1842-ben *Budapesti Divatlap* kiadására kérnek engedélyt, 1844-ben jelenik meg a *Budapesti Híradó* első száma.

A két várost a valóságban is egyesítő *Lánchíd* alapkövének emlékirata pedig azt mondja és tudjuk, ezt az alapkövet még 1841-ben helyezték el: „E gondolat néhány budapesti és egyéb lakóskörében, később a *Budapesti Hídegyesület* címe alatt alakult társaság előtt említett meg...“ És ne feledjük, az egyesítés gondolatának egyik első és lelkes híve volt *Táncsics Mihály* is. Sajnos, annakidején elkobozták egyik első könyvének kéziratát, melynek *Fővárosi Reform* volt a címe és amely így a maga idejében nem is jelenhetett meg. De az egyesítés, a főváros fejlődése állandóan foglalkoztatta *Táncsics* agyát. Még raboskodása idején is erről ír a börtönből feleségének 1847-ben:

— Ha csupán szépség és kellem tekintetéből vetek egy pillanást összeolvadó kettős fővárosunkra, úgy találom, ha emberkéz és ész fővárosunk változatlanságára és szépülésére annyit tesz, amennyit tőn már a természet: Akkor mindazon országok fővárosait, melyeket láthatni szerencsés voltam, felülmulja szépségre Budapest!

Táncsics börtönnaplója a forradalom első napjaiban jelent meg. Ebben az időben a nagy reformokat kihirdető 1848-as törvények már mindenhol Budapestet említetik. Ugyanekkor a minisztérium készíti a tervezetet az egyesítésre

vonatkozóan. Az egyesítést végre kihirdető és *Szemere Bertalan* aláírásával megjelent rendelet csaknem ugyanazokat a gondolatokat tartalmazza, mint amelyeket *Táncsics*, *Kossuth* és *Széchenyi* említett évekkel ezelőtt:

— Miután a főváros csak úgy lesz hatalmas, ha benne egy igazgató hatalom lesz, csak úgy lesz léteiben virágzó, ha törekvésében egy lélek, egy akarat által vezéreltetik, csak úgy lesz boldog, nyugodt, ha a külön érdekek egy közös érdeken olvadnak fel, miután a magyar álladalomnak csak egy fővárosa lehet, melynek élő erejét főleg Pest, történeti ősemlekezetét főleg Buda adja meg s miután végre az ország fővárosának díszé, erejé, hatalma, nagysága, egysége által föltételeztetik, mire az igazságtalan háborúval megtámadott hazának most nagy szüksége van, — rendeltem Budapest egyesítését! — mondja a rendelet, amelyet nagy örömmel fogadott annakidején a főváros lakossága, nem is sejtve még, hogy néhány hétre rá már a császári katonák szuronyai jelentik a közhatalmat és az általuk kinevezett bitorlók nem fogadják el majd jogszerűnek az egyesítést, s ismét a maga különálló provinciális életét éli Buda és Pest hosszú évekig, a végleges egyesítésig...

N. G.